

# Veertig jaar grofwildonderzoek



*This great society is going to smash;  
They cannot fool us with how fast they go,  
How much they cost each other and the gods.  
A culture is no better than its woods.*

W.H. Auden, *Bucolics II*; woods

**Scheidend ecooloog  
Geert Groot  
Bruinderink pleit  
voor lerend beheren**

**W**e hebben afgesproken in de Koperen Kop, hartje Hoge Veluwe. 'Beter dan op een instituut lijkt me.' Binnenkort stopt hij er mee, na ruim 40 jaar grofwildonderzoek. Geert Groot Bruinderink, ecooloog en grofwildkenner, vooral van het wild zwijn. Hij mengt zich in het debat over het te voeren natuurbeleid met feiten, argumenten, wetenschappelijk onderbouwd; met emoties, ethiek, dierenrechten, maar ook met de jacht als doel 'an sich' kan hij als ecooloog niet zo veel. Hij kijkt op al die jaren terug in dankbaarheid, voelt zich een zondagskind. Buiten lopen we langs het expressieve bronzen wild zwijn van Piet Slegers. 'Mooi ding', zegt hij.

**Je hebt er nu zo'n veertig jaar onderzoek opzitten, is er iets als een voorschrijdend inzicht gekomen?**

'Er is veel veranderd, ik ben in de jaren zeventig ooit begonnen bij het RIN, *mind you*, een **rijksinstituut voor natuurbeheer**, kom daar nu nog maar eens om. Het inzicht is groter geworden, maar heeft mij vooral de grote complexiteit van het geheel laten zien. Het is overigens beslist niet alleen mijn verdienste, veel mensen hebben aan de basis gestaan. *Lerend leren beheren*: op basis van een positiekritische houding leren het beheer te verbeteren. Kennis en kunde zijn zeker toegenomen en daarmee onderbouwen we steeds beter ons betoog.'

**Hoe zie je nu de rol van een ecooloog bij de ontwikkelingen in het natuurbeleid?**

'Wat ik altijd gedaan heb is proberen het debat over het beleid

te objectiveren. Als voorbeeld noem ik een project in Limburg waar we onlangs bij betrokken waren. De vraag was of er, in wat nu een negental nulstandgebieden zijn, mogelijk plaats was voor zwijnen. Wat wij dan doen is belangen van relevante partijen per gebied inventariseren en uitzetten in een tabel. Denk aan landbouw- en veterinaire belangen, natuurwaarden, verkeer, dierenwelzijn, ga maar door. Die tabel is een heldere onderlegger voor beleidskeuzes op basis van debat tussen de betrokken partijen. Het beleid dat daar vervolgens voortkomt is zaak voor de beleidsverantwoordelijke, en ik realiseer me dat dat vaak moeilijk is.'

**Vind je natuur wel een politieke zaak?**

'We moeten praten over natuurbeleid, welk beleid moet je voeren en op grond van welke argumenten. Daar kan en moet de politiek keuzes in doen, zo werkt het hier nu eenmaal. De argumenten kun je tegen elkaar afwegen en zo proberen tot een keuze te komen, maar als emoties de boventoon gaan voeren, of als er andere, oneigenlijke elementen in het debat sluipen zoals politiek gewin, gemakzuchtige populistische ideeën, dan rest de ecooloog maar één ding, stil zijn. Daar kan ik immers niets mee, dat levert ook niets op voor een zinvol natuurbeleid.'

**Al of niet 'wise use' is nu zo'n politiek issue...**

'Je moet als onderzoeker niet te snel een standpunt innemen. Nog een standpunt bij al die andere duizenden standpunten, daar schiet je niets mee op. Als ecooloog kan ik zeggen dat als

er een gezonde levensvatbare populatie is van een soort, dan komt er ieder jaar voldoende aanwas bij. En er treedt ook natuurlijke sterfte op, de jacht kan onderdeel zijn van die totale sterfte. Als je zo bescheiden jaagt dat je afschot binnen de marges van de natuurlijke sterfte blijft, is er eigenlijk niets aan de hand en is er niet veel risico voor het voortbestaan van die soort.'

**Nu is er kritiek op de kwaliteit van de grofwildtellingen, bijvoorbeeld in Drente en Zeeland. De rechter heeft die niet als rechtsgrond geaccepteerd voor beheer, het zou niets voorstellen?**

'Ja, dan kun je als jager, als beheerder, ach en wee blijven roepen, maar doe daar iets mee. Doe het beter! Het gaat om de kwaliteit van het natuurbeheer, daarvoor heb je kennis nodig en kunde en vanuit die kennis lever je argumenten, wat je wilt doen en waarom. Een jachtakte en een paar loodjes zijn niet meer voldoende. Alles draait om achtergrondkennis, om feiten en inzicht in de feiten en als het spel gespeeld wordt tussen kennis en rationele argumenten tegenover louter emotie, dan verliest de emotie. Ik zou zeggen, toon je kracht!'

**Kun je terugkijkend spreken over een groeiende invloed van de anti-jachtbeweging?**

'Nou die is niet ineens ontstaan, die sluimerde alleen min of meer, en is aan de oppervlakte gekomen in de jaren zeventig en tachtig. Die heeft zeker een rol heeft gespeeld, maar ik denk dat er nu een situatie is - ik merk dat zelf - dat er toenemend begrip is voor de jacht als beheerinstrument. Als jagers, als KNJV, zou je daarvan meer moeten profiteren; ga daarbij de openheid niet uit de weg. Maar realiseer je wel, dat de maatschappij terecht steeds meer vragen stelt aan de man die met een geweer in het veld loopt, je hebt wel wat uit te leggen. Dat blijft lastig in een complexe, kritische samenleving als de onze. Kijk, je hebt twee soorten anti's. Je hebt er die domweg overal tegen zijn. Die onttrekken zich mijns inziens dan ook aan ieder debat en zijn veroordeeld tot minder dan de marge. Maar je hebt andere, zoals de Faunabescherming. Realiseer je dat die grote verdiensten hebben gehad voor het natuurbeheer. Ze hebben allerlei vastgeroeste standpunten, ook die van mij, ter discussie gesteld. Ik durf te stellen dat het in het belang van de toekomst van de jagerij is geweest dat die club er bij gekomen is. Als ze de rechtsgang opzoeken, en dat doen ze vaak, en je wint als jager, krijg je steeds meer vaste pijlers onder je beleid. En als je het niet goed doet, of iets te verbergen hebt en de rechter oordeelt dat dat zo is, dan heb je dat te respecteren.'



In de  
ecologie is  
emotie een  
leeg begrip

**Als advocaat van de duivel zou je kunnen zeggen: ze kunnen toch niet tellen, waarom dan - als getalsmatig beheer uitgangspunt is - überhaupt nog beheren, als je niet weet wat het effect van dat beheer is?**

'Ja dat is zo, er is altijd een ruime marge tussen wat je telt en de werkelijke populatie, maar wat die marge is, daar kom je pas achter door vaker te tellen en over langere tijd. Daarnaast gebruik je indirecte aanwijzingen voor de stand. Je verzamelt gegevens en interpreteert die. Denk aan het aantal aanrijdingen, maar ook aan de kwaliteit van de stand in een gebied. Let met name op gewichten van jonge dieren of verschuivingen in de geslachtsopbouw van een populatie. Je moet weten en kunnen uitleggen dat als er een overpopulatie vrouwelijk wild is, dat dat niet automatisch betekent dat er te weinig geiten geschoten zijn, maar dat zo'n verschuiving ook het gevolg kan zijn van de overlevingsstrategie van een soort. Stress, voedselschaarste bijvoorbeeld, speelt hierbij een rol. En bewaak niet alleen de bovengrens van de populatieomvang maar hanteer criteria voor de ondergrens, zodat de gunstige staat van instandhouding niet wordt bedreigd. Je moet weten wat de ondergrens is van een populatie, minder dan dat mag niet, daarboven zoek je de marge. Die leer je onder meer kennen door het hele jaar door te observeren. Wat ik al zei, en ik weet dat veel jagers daar een hekel aan hebben, het gaat om feiten verzamelen en registreren. *Lerend beheren, ook als jager.*

**Jagers tellen uit eigen belang is vaak de kritiek.**

'Ik ben ervan overtuigd dat er geteld wordt naar eer en geweten, en wie moeten anders tellen, buitenstaanders die niets van bijvoorbeeld wilde hoefdieren weten? Dat voegt niets

toe. Ik zou zeggen: niet mee eens? Help dan de telling te verbeteren. Realiseer je dat dit hele verhaal eigenlijk nog in de kinderschoenen staat, maar jij, de jager, zal aan de bak moeten. Als je de juiste data hebt maak je de zaak transparant. Dit gebeurt al, want als we dat niet doen, dan gaat het mis. Kennis, daar gaat het om. In voorkomende gevallen kan het handig zijn om tegen een rechter te kunnen zeggen: we hebben 10 jaar data verzameld, als we niets doen wordt het te druk in het veld, dat gaat ten koste van de gewichten van kalveren, stress, ziekte, noem maar op, en dan neemt het aantal aanrijdingen toe. Als je met goede argumenten komt, zal een rechter er sneller van overtuigd zijn dat je verantwoord bezig bent.'

**Hoe groot is de noodzaak? 'Wat is natuur nog in dit land?', in ieder geval voor de doorsnee Nederlander?**

'Ja daar heb je een serieus punt, in de aanloop tot de Natuurtop zijn er op initiatief van staatssecretaris Dijkssma een aantal bijeenkomsten geweest met allerlei partijen. Daaruit kwam onder andere naar voren dat de Nederlander de band met de natuur kwijt is. Dat is uiterst zorgwekkend, temeer daar de mens wezenlijk onderdeel van de natuur vormt. Maar wat zien kinderen in de steden nog van de natuur, hoe maken ze er kennis mee? Als ik naar mijn eigen jeugd kijk, hoe we altijd buiten waren, in het bos leefden, vogelnestjes zochten, met jagers optrokken... een spectaculaire manier om kennis te nemen van de natuur, er vertrouwd mee te worden, met het leven, maar ook met de dood. In de steden groeien hele generaties op die de natuur alleen nog van National Geographic kennen. Of van die film, 'De Nieuwe Wildernis', over de Oostvaardersplassen, die ik als een van de weinige Nederlanders niet gezien heb en die ik ook niet wil zien.'

**Toch vraagt Natuurmonumenten in een enquête de mening van de achterban over beheer.**

'Zeer legitiem, maar er schuilt een gevaar in die enquête. Je zult moeten weten wie dat ingevuld heeft en op basis waarvan. Er spreekt wel een duidelijk gebrek aan samenhang in de uitkomsten. Dat kan alles te maken hebben met een gebrek aan kennis bij die achterban. Immers, de materie is complex. Het is

goed te weten wat de leden denken, maar het mag en kan nooit de onderlegger zijn voor ecologisch verantwoord natuurbeleid.'

**Je praat over jagen en beheren, gebruikt het soms door elkaar, toch pleit je voor jachtvrije zones...**

'Ja, met name - als het om grofwild gaat - voor wilde zwijnen. We weten nu onderhand wel wat er gebeurt als we ze bejagen, daar hebben we heel lang ervaring mee, maar ik heb er moeite mee, dat je een natuurgebied van meer dan 100.000 hectare degenereert tot de grootste schietent van Noordwest-Europa. Als ecooloog denk ik dan: kan dat niet anders? Draag je door afschot juist niet bij aan een grotere reproductie, is dat dan *wise use*? Dan ben je bezig met jacht als *doel*, niet als middel en dat is geen natuurbeheer. Je geeft de populatie zwijnen niet de gelegenheid tot natuurlijke zelfregulering maar je exploiteert de soort. Het kan zijn dat zwijnen ook zonder jagers of afschot duurzaam kunnen bestaan, het is minstens de moeite van het onderzoek waard, zolang je de problemen die er uit zouden kunnen ontstaan niet bij de burens op het bordje legt. Binnen de FBE heb ik hiervoor nooit de handen op elkaar gekregen, maar misschien was het wat naïef om dat te verwachten.'

**In de Oostvaardersplassen wordt die jacht- en beheervrije droom bewaard, anderen noemen het een nachtmerrie.**

'Ja, als je naar mijn persoonlijke mening vraagt, dan kan ik aan die duizenden nog een andere mening toevoegen, maar als ecooloog gaat het mij om feiten. De Oostvaardersplassen zijn het resultaat van een politieke keuze, als ecooloog was ik blij met die keuze, eindelijk zouden we zien wat er gebeurde als we als mens niet ingrepen. Processen, tussen en binnen populaties, soortenconcurrentie, facilitatie, effecten op biodiversiteit. Dat Staatsbosbeheer nu de kwaaië pier toebedeeld krijgt is onterecht. Zij zijn uitvoerder van die politieke keuze van destijds en dat doen ze goed en integer, dat zijn geen dierenkwellers! Met de kennis van nu, denk ik dat bij de start onvoldoende is nagedacht over wat de gevolgen zouden zijn en welke rol die zouden spelen in de publieke opinie. We geven de natuur niet meer de tijd,

alles moet nu, het maatschappelijke geduld lijkt nu al op, maar we zien als ecologen nu al een krachtenspel tussen de soorten onderling en binnen de soorten, spontane verschuivingen in de geslachtsverhoudingen bijvoorbeeld. Soorten die het beter doen dan andere. Ja, het ree is verdwenen en dat is jammer en ja, zeker, de biodiversiteit is verarmd nu, maar dat is onderdeel van een heel lange ontwikkeling. Misschien dat het gebied over 100 jaar een heel grote diversiteit laat zien, dat onze achterkleinkinderen denken: wat hebben ze dat toen goed gezien, *maar we want it all and we want it now*. Het zou eeuwig jammer zijn als daar nu een halt aan toe wordt geroepen om zogenaamde *ethische redenen*. In werkelijkheid gaat het vaak om emoties van wellicht goedwillende partijen, maar niet

gehinderd door kennis over de situatie. Zo zijn er partijen die willen bijvoeren, maar je weet wat er gebeurt als je met succes bijvoert: volgend jaar nog meer dieren c.q. problemen. Deze vorm van ethiek van de koude grond is heel nauw verwant aan emotie en in de ecologie is emotie een leeg begrip. Als emotie regeert boven kennis worden denk ik de problemen alleen maar groter. Maar ik erken dat het een moeilijk debat is, als een grote meerderheid van de maatschappij het lijden als natuurlijk gebeuren niet accepteert.'

**Je jaagt zelf ?**

'Ja, en met plezier, voornamelijk op houtduiven. Als de boer belt dat het stikt van de duiven op zijn pas ingezaaide tarwe of rijpende erwten, dan kom ik, graag zelfs! Aan het eind van de dag de vriezer vol, wat is er lekkerder dan duivensoep? Maar ook een dag voor nop, geen buit, maar wel het hoofd leeg. Dat is ook jagen. Dat je plezier in de jacht hebt is iets waar je eerlijk in moet zijn, en daar heeft het veel te lang aan ontbroken. Plezier hebben is een belangrijke drijfveer om iets goed en integer te doen. Dat is wellicht ook de reden dat de KNJV zich niet leent

voor de plannen van de G7 om honderdduizenden dieren 'te ruimen', dat mag best eens wat breder uitgemeten worden in de pers. Iedere jager kent dat onbestemde gevoel als een dier sterft door jouw toedoen, je kent je verantwoordelijkheden, je hebt je gevoelens en natuurlijk ook emoties. Je bent jager, *plezierjager*, dat begrip moet je er in laten, er is niets fout aan jagen, alles wat je doet is legaal, je bent potdorie geen stelletje criminelen. Onlangs besloot een *rechter nota bene*, dat in de omgeving van de Amsterdamse Waterleidingduinen enkele damherten mogen worden afgeschoten. Dan lees je dat de beheerder plekken gaat zoeken waar dat afschot plaats moet vinden, ergens achteraf in het geniep, dat *de mensen* het maar niet zien: *lijden dat je niet ziet bestaat niet, toch...?* En dat jagers zich daarvoor lenen. Als ze het mij als jager zouden vragen zou ik zeggen: ik wil het wel doen, het is mijn vak of mijn hobby. Maar dan mag iedereen ook weten en zien wat ik doe. In goed natuurbeleid heeft de jacht zijn plaats, als middel wel te verstaan. Wees als maatschappij, wees als politiek blij dat daar ook nog iemand plezier aan beleeft. Plezierjager, mooi woord eigenlijk.' ■



**Geert Groot Bruinderink** werd geboren in 1949 te St. Oedenrode, Noord-Brabant. Hij studeerde biologie aan de Rijksuniversiteit in Groningen en promoveerde in 1987 aan de Landbouww Universiteit te Wageningen op een onderzoek naar het effect van begrazing door overwinterende wilde ganzen op de opbrengst van cultuurgrasland. Vanaf 1987 is hij werkzaam bij het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, thans Alterra Wageningen UR. Core business vormt het beheer van grote zoogdieren en hun leefgebied in binnen- en buitenland. Hij schreef hierover circa 175 publicaties en rapporten.